

קבצי הערות התמימים ואנ"ש בלקו"ש חלק י"ט שיחה ב' לפרשת נצבים

קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליון ש (תשמ"ג)

ג. בהתוועדות דש"פ בשלה, ט"ו בשבט ש.ז. (הנחה בלה"ק) ס"ה:

"כוונת חז"ל בלשון זה ("גר שנתגיר כקסן שנולד דמי") היא – להדגיש שמציאותו של הגר היא מציאות חדשה, כי מציאותו היתה כבר ט' או ז' חדשים קודם הלידה, וא"כ, מדוע מביאים דוגמא מ"קסן שנולד" ביחס לגר שמציאותו היא מציאות

חדשה לגמרי!?

והביאור בזה - שהיא הנותנת: הדוגמא ל"גר שנתגייר" מ"קטן שנולד", באה להורות שמציאותו של הגר אינה מציאות חדשה לגמרי, כי אם בדוגמת "קטן שנולד" שמציאותו קיימת גם קודם שנולד, והחידוש שבלידה מתבטא רק ביחס ליציאתו לאויר העולם".

ומביא שם מפרדר"א (פמ"א) שבמעמד הר סיני נכתו כל נשמות בנ"י העתידיים להיות בכל הדורות, כולל - נשמות הגרים. כלומר, שמציאותו של הגר - מצד נשמתו - קיימת גם קודם שנתגייר, שהרי נשמתו הייתה במעמד הר סיני, ולכן מתי שנתגייר רק מתגלית מציאותו באויר העולם (עוה"ז הגשמי) כמו בחינדק. ע"כ.

ולכאן יש לבאר קצת, הלא ש"ס ערוך הוא בפכ"ב דשבת (קמו, א): "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי גרים מאי א"ל אע"ג דאינהו לא הוו מזלייהו הוו דכתיב את אשר ישנו פה עמנו עומד היום. .".

וא"כ לכאן לשם מה מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א את הפרדר"א ששם לכאן לא כתוב בפי' הענין של גרים?

ויש לבאר זאת ע"פ המובא בלקו"ש חי"ט שיחה ב' לפ' נצבים הערה 13 (ע' 268) וז"ל:

"וע"ד מ"ש בשבת שם (שנשמות הגרים היו במתן תורה - הערת הכותב). אבל להעיר של' הגמרא שם הוא מזלייהו הוו (ולא הנשמות שלהם כו'). .". עכ"ל.

ז.א. שכ"ק אדמו"ר שליט"א לא ניחא לי' לתלות בלשון מזלייהו - נשמות, אלא שזה ענין אחר. ולכן הביא ראי' מפרדר"א ששם מוכח שזה נשמות (כפי' הרד"ל).

ולכאן עדיין לא מובן דבפרדר"א לא מדובר (לכאן) לגבי גרים.

וי"ל ששם הכוונה גם לגרים כמ"ש בשיחה הנ"ל הערה 36 (ע' 272) וז"ל: " . . . ועפ"ז י"ל דמ"ש בפרדר"א "וכל העתידין להבראות עד סוף כל הדורות שם עמדו עמהם" הוא לפי שכולל גם הנשמות דגרים. (וראה שמו"ר שם, ותנחומא יתרו שם) עכ"ל.

ז.א. ששם הכוונה לא רק למזלייהו דגרים, אלא גם לנשמה שלהם.

וכמו"כ כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לפנ"ז (בשיחה הנ"ל) הערה 17 (ע' 268) וז"ל: " . . . וגם מוכח שם (פרדר"א) שהכוונה להנשמות. וראה זח"א (צא, א) דכולהו בני נשא דזמינין למהוי בעלאמ כולהו אשתכחו תמן כו"ל. עכ"ל.

ולכן מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א את הענין שנשמות גרים היו במ"ת מפרדר"א ששם הכוונה שנשמות הגרים היו במ"ת, משא"כ מהמובא במס' שבת אין ראיה לזה, דאפ"ל שזה רק מזלייהו.

ולהעיר שגם המהרש"א בשבת (קמו, א) ס"ל שישנו הבדל בין נשמה למזלייהו, ולכן נקט בגמ' בלשון מזלייהו, וז"ל: " . . . אלא לגבי ישראל איכא למימר אע"ג דגופן לא הוו נשמותיהן הצרורות בצרור החיים הוו אבל בגרים לא שייך למימר הכי אלא דמזלן הוה וק"ל. עכ"ל.

מנחם מענדל פרוס

שבועת האב על הבנים

הת' נחום הלל קצנלנבוגן
תלמיד בישיבה

בלקו"ש חי"ט פ' נצבים שיחה ב, מבואר בארוכה בענין השבועה
"עם דורות העתידים להיות" (רש"י דברים כט, יד). ובהע' 7 שם מובא
מפרש"י (בשלח יג, יט) ד"ה השבע השביע: "השביעם שישיבועו
לבניהם" וכותב דמשמע מזה שלא מהני שבועת האב על הבנים.
ומציין שם דכן הוא ע"ד ההלכה עיי"ש.

והנה בשולי הגליון להע' הנ"ל מובא וזלה"ק:

אבל להעיר:

א. משבועת אברהם לאבימלך (וירא כא, כג ואילך ובפרש"י) ויצחק
ואבימלך (תולדות כו, כח ובפרש"י).

ב. כשנאמר בפעם הא' שבועת יוסף (ויחי נ, כה) וישבע יוסף את בני
גו' לא פרש"י הנ"ל דבשלח. עכלה"ק.

ונראה דהקושיא היא דלפי מש"כ בפנים ההע' דלא מהני שבועת
האבות על הבנים, א"כ קשה מאבימלך דכרת ברית גם לבניו ונכדיו,
וכן משבועת יוסף על בני, ורש"י לא פי' השביעם שישיבועו לבניהם
(כבבשלח שם) דמשמע דמהני שבועת האבות על הבנים.

והנה לכאורה צריך להבין:

תוכן הביאור בשיחה הוא דיש הבדל גדול בין שבועה שבין אדם לחבירו לשבועה שבין המקום לבנ"י, דשבועה שבין אדם לחבירו ודאי שא"א להשביע אבות על בניהם, משא"כ בשבועת המקום לבנ"י פשוט דיכול להשביע גם את הדורות שעתידים להיות (ולפי"ז מבאר מדוע לא פרש"י איך אפשר להשביע דורות העתידים להיות, דהרי מדובר בשבועת הקב"ה - ופשוט).

ולפי מסקנת הביאור עדיין קשה משבועת אברהם ויצחק לאבימלך ומשבועת יוסף שבהע' הנ"ל?

ואולי אפשר לבאר זה ע"פ המבואר בלקוטי שיחות פ' נשא תנש"א, דמקשה שם מדוע יתחייב אבימלך לקיים שבועתו (וכן כל השבועות שמצינו קודם מ"ת) הרי אין דין שבועה בכלל ז' מצוות בני נח?

והביאור בקיצור הוא שקיום התחייבות בדיבור נכלל בדברים שחייבים בהם "מכח סברת הדעת", ולכן כמו כל המצוות שהם מכח סברת הדעת חייבים היו לקיימם אף שלא נצטוו על זה (כמו הבטחת יעקב להתחתן עם רחל, נתבאר באריכות בלקו"ש ח"ה ע' 147 ואילך), כמו"כ קיום התחייבות בדיבור חייבים לקיים אף שאינו נכלל בז' מצוות ב"נ.

והנה לפי"ז נראה לומר, דאין שום חילוק בין האבות לבנים בענין זה, דכמו שהאב עצמו חייב לקיים מוצא שפתיו מטעם כח סברת הדעת, כמו"כ הבנים חייבים לקיים מוצא שפת אביהם מאחר שהובטח דבר זה ע"י אביהם.

ולפי"ז אתי שפיר שבועת אבימלך לאברהם ויצחק, דאף שהיא שבועה בין אדם לחבירו מ"מ חייבים גם בניו ונכדיו לקיים שבועתו מטעם "כח סברת הדעת". וכן שבועת יוסף לבנ"י, (דאף אם נאמר שלא כל ישראל קיימו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, מ"מ) חייבים לקיימה מטעם "כח סברת הדעת" וכנ"ל. ולפי"ז מתורץ הקושיא שבהע' 7 בחי"ט.

אלא דעדיין לא מובן כל צרכו:

בליקוט לפ' נשא הנ"ל היסוד הוא "מוצא שפתיו" כלשונו הק' לפי

”שמכח סברת הדעת” צריך כל אדם להיות עומד בדיבורו ולקיים מוצא שפתיו.

וא”כ נראה דיש לחלק בין שבועת עצמו לשבועת אביו וסבו, דמילא שבועת עצמו הוא חייב לקיים כי צריך לעמוד בדיבורו, אבל בניו או נכדיו מדוע יתחייבו? ואדרבה בגלל שאביו או סבו אמר ונתחייב באיזה דבר לכן גם הוא יתחייב בדבר זה? ! הרי הוא לא אמר ולא מידי?!

ואם כנים הדברים, עדיין צריך להבין משבועת אבימלך לאברהם ויצחק, ושבועת יוסף על בני” דמכיון דלא בני ונכדי אבימלך הם אלה שהתחייבו לאברהם ויצחק, וכן בני” ליוסף, וכמו”כ לא מדובר בשבועה שבין המקום לבני” דאפשר לחייב גם הדורות העתידים להיות כנ”ל, א”כ עדיין הקושיא במקומה עומדת דמאיזה טעם יתחייבו לקיים שבועת אבימלך או יוסף. וצ”ע.

שבועת האב על הבנים (גליון)

21/08/2018

הת' נחום הלל קצנלנבויגן
תלמיד בישיבה

בגליון העבר הבאתי מש"כ בלקו"ש חי"ט (נצבים ב) דיש הכדל גדול בין שבועה שבין אדם לחבירו לשבועה שבין אדם למקום. דשבועה שבין אדם לחבירו א"א להשביע אבות על בניהם, משא"כ שבועת המקום לבנ"י פשוט דיכול להשביע גם על הדורות העתידיים להיות.

ולפיי"ז הק' שם דלפי הביאור הנ"ל עדיין אינו מתורץ מה שמקשה בשיחה בהע' 7 משבועת אבימלך לאברהם ויצחק, ומשבועת יוסף על בנ"י, דמשמע ששייך שבועה על דורות העתידיים להיות אפילו בשבועה שבין אדם לחבירו.

וכמו"כ הבאתי מש"כ בלקו"ש פ' נשא תנש"א, דמבאר החיוב של אבימלך לקיים שבועתו לאברהם ויצחק אף דאינו נכלל בשבע מצוות ב"נ, כי מ"מ חייבים לקיים מוצא שפתיו מכח סברת הדעת.

וע"ז נמי הק' בגליון העבר דביאור זה אתי שפיר רק על אבימלך עצמו, כיון שהוא היה זה שנשבע לאברהם ויצחק, אבל מדוע שבניהם יתחייבו על משהו שאביהם נתחייב, הרי הם בעצמם לא אמרו מידי?

ואולי אפשר לבאר כ"ז ע"פ מה דאיתא בסיום מסכת נזיר (לקו"ש חי"ח נשא ג) דמבאר שם האיך חל דין נזירות על שמשון וכן על שמואל ע"י שאמם נדרו לנזרם, הרי בשעת הנדר לא היו עדיין בעולם, וממילא אין חל עליהם דין נזירות כלל?

ותוכן הביאור הוא דאליבא דאמת נדר אמם מחייב אותם רק הנהגת נזירות (מצד הנדר), אבל כשמגיעים לגיל שיש בהם דעת, אפשר להם למחות ויורד כל חיוב מעליהם, ומכיון ששמשון ושמואל לא מיחו באותה עת, חל עליהם בדרך ממילא באותו רגע נזירות עולם. ועיי"ש שמאריך בכ"ז, ומבאר נמי דה"ה בגירות ואכ"מ.

ועפ"ז אולי יש לומר דה"ה בנדר"ד:

הא דאין שבועה שבין אדם לחבירו מחייב את הדורות העתידין להיות, הוא אך ורק עד שהוא מגיע לגיל שיש בו דעת למחות ואינו מוחה, ובאמת אם מוחים נופל כל חיוב מעליהם.

ולפי"ז אתי שפיר שבועת אבימלך לאברהם ויצחק, וכן שבועת יוסף על בני, ואפי' לבניהם ודורות אחריהם, דעד שיש בהם דעת חייבים רק כהנהגת השבועה (ע"ד הנהגת הנזירות), והוא מצד שבועת אביהם. אבל באותו רגע שהגיעו ונעשו בני דעת ולא מיחו, אז מיד חל עליהם חיוב השבועה בשלימותה.

ולפי"ז אתי שפיר שני הקושיות על השיחות הנ"ל.

ולהעיר שיש קשר חזק בין דיני נזירות לדיני שבועות, דהרי בלקו"ש תנש"א שם מבאר ענין נזירות ושבועות בקנה אחד.

קובץ הנ"ל גליון יד

שבועת האב על הבנים (גליון)

הת' יחזקאל הכהן ווילדאו
שליח בישיבה

בגליון ה' הביא הת' נ.ה.ק. מש"כ בלקו"ש חי"ט (נצבים ב) דיש הבדל גדול בין שבועה שבין אדם לחבירו לשבועה שבין אדם למקום. דבשבועה שבין אדם לחבירו א"א להשביע אבות על בניהם, משא"כ שבועת המקום לבנ"י פשוט דיכול להשביע גם על הדורות העתידים להיות.

והקשה שם דלפי ביאור הנ"ל עדיין אינו מתורץ מה שמקשה בשיחה בהע' 7 משבועת אבימלך לאברהם ויצחק, ומשבועת יוסף על בני"י, דמשמע ששייך שבועה על הדורות העתידיים להיות אפילו בשבועה שבין אדם לחבירו. ועיין שם מה שהאריך לתרץ.

ואולי אפשר לתרץ זה באופן אחר ע"פ המבואר בלקו"ש חכ"ט (תצא ב) דאפשר ללמוד ענין הנדרים בשני אופנים (ולדוגמא שנדר לתת צדקה) א. שחל מעכשיו חיוב על הגברא לתת צדקה. או ב. שעכשיו נהי' חלות חדש של חיוב צדקה על נכסיו (ע"ד מה שביאר לפני זה בשיחה, שכנודרי איסור הוא מחדש בנדרו חפצא של איסור). ועיי"ש היטב.

ולפי"ז אולי אפשר לבאר דזהו החילוק בין השבועה שבין המקום לבני"י לשבועה שבין אדם לחבירו, וענין השבועה לפני מ"ת, וכדלקמן.

בלקו"ש פ' נשא תנש"א מבואר דהחיוב לקיים שבועה לפני מ"ת (אפי' שלא נכלל בז' מצוות ב"נ) הי' מצד דע"פ סברת הדעת חייבים לקיים מוצא שפתיו, ועיי"ש היטב.

ולפי"ז נמצא שדיבורם לפני מ"ת הי' בתוקף ג' גדול וחזק עד כדי כך שהיו חייבים לקיים אע"פ דלא הי' להם שום מצוה ע"ז.

וא"כ אפשר לומר שע"י דיבורם לפני מ"ת פעלו (במצוות צדקה, לדוגמא) שע"י שהבטיחו לתת דבר זה לצדקה חידשו שהחפצא כאילו יצא מרשותו ושייך לזה שהבטיחו הצדקה או כיו"ב.

ובמילים אחרות שהב"נ קודם מ"ת פעלו בשבועתם ונדרם על החפצא.

אמנם לאחרי מ"ת שנתחדשו כמה וכמה הלכות בנוגע לעניני שבועות ונדרים, דאין משביעים דבר שלא בא לעולם וממילא שאין משביעין דורות העתידין להיות וכל כיו"ב, נתחדש (או נתגלה?) שהשבועות והנדרים פועלים רק על הגברא שע"י שבועתו או נדרו מתחייב כגברא לקיים דיבורו.

והנה לפי יסוד זה אפשר לתרץ הקושיא הנ"ל, דשבועת אבימלך לאברהם ויצחק הי' לפני מ"ת ולכן בשבועתם פעלו חפצא של איסור חזק לאברהם ויצחק וממילא החפצא של איסור נמצא באיסורו גם לדורות אחריו משא"כ לאחר מ"ת רק בכח הקב"ה נעשה חפצא של איסור בשבועה ולכו רק בכחו להשביע אבות על בניהם. משא"כ בני"י שבכוחם

לפעול רק על הגברא וממילא אין בכוחם להשביע דורות שעוד לא באו לעולם, וכנ"ל.

אמנם מאד קשה לבאר כל הנ"ל בענין זה, והכל מטעם אחד, דהרי מבואר בכמה וכמה מקומות בחסידות (ולדוגמא בלקו"ש חט"ז יתרו ג, באריכות) שלפני מ"ת לא הי' בכוחם (אפי' של האבות) להחדיר קדושה בחפצא של העולם וכמסופר במדרש שיעקב הי' מניח מקלות כתפילין ואח"כ הי' זורקן. והטעם כי על ידי הנחתו לא פעל שום קדושה בחפצת המקלות, ועד"ז בכל הענינים שלפני מ"ת, שכח האדם הי' שולט רק על הגברא ולא על החפצא, ובהא גופא הי' החידוש במ"ת שנתבטלה הגזירה דעליונים ותחתונים לא יתערבו זה בזה, אלא שע"י תורה ומצוות בכח כנ"י להחדיר קדושה בעולם. (ועיין שם שגם לפני מ"ת הי' מצוות שפעלו בחפצא כעין מצוות שלאחר מ"ת, ואכ"מ).

ולפי"ז לכאורה אין מקום לכל הנ"ל, דאם לפני מ"ת בעניני קדושה לא היתה כוחם לפעול בחפצא אין סברא לומר דבעניני רשות כן הי' בהם כח להעביר הקדושה מהגברא לחפצא.

וא"כ חזרו דברים לקדמותם ונשארת הקושיא קמא, ועיין בקובץ שם דהת' הנ"ל תירץ כטוב טעם.

שבועה והסכם לפני מ"ת

הת' יחזקאל הכהן ווילדאו
שליח בישיבה

בלקו"ש חכ"ה ויצא א מובא שיטת הרמב"ם ואדה"ז שחיוב עבודת הפועל אצל בעה"ב הוא בשני פרטים: א. עשיית המלאכה בכח. וב. לעבוד בכל כחו (ועיי"ש החילוק ביניהם) ולומדים מיעקב אבינו שאמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן (ויצא לא, ו).

והנה בהמשך הדברים שם מבואר, וזלה"ק (בנוגע אם למדין מקודם מ"ת), "ופשיטא בנדו"ד, וואו דאס איז ניט קיין דין פרטי, נאר א הנהגה כללית, דער דרך אין עבודת הפועלים ע"פ התדכרות והסכם הדדי דבני אדם, וואס דאס קען מען דאך אוודאי אפלערנען פון קודם מ"ת" אוצר החכמה עכלה"ק.

אולם לכאורה צריך עיון קצת מתי וע"י מה התחייב יעקב אצל לבן על עבודה בכזה אופן (הנ"ל) ועד כדי כך שלומדים מזה דין לכל הדורות?

ואע"ג דבהמשך השיחה שם מבואר ששני האופנים בעבודה הם דברים הנוגעים לבין אדם לחבירו - בין הפועל לבעה"ב - ולא לבין אדם למקום, וא"כ הי' אפשר לומר, ובפשטות, דלפני מ"ת הרי הי' אסור לרמות אחד לשני, וכמבואר בארוכה בלקו"ש חכ"ה ויצא ב דמטעם זה הי' מחוייב יעקב להנשא עם רחל אחר שהתחתן כבר עם לאה על אף האיסור דשתי אחיות, מ"מ הא גופא קשה איך ומתי התחייב יעקב עם לבן לעבוד באופן הנ"ל בכדי שיחול עליו החיוב שבין אדם לחבירו ולא יוכל אח"כ לעבוד אצלו רק בכח ולא בכל כחו או להיפך?

והנה בהע' 31 בשיחה שם מובא שיטת הרמב"ן דכותב "ועל דעתי הדינין שמנו לבני נח בז' מצות שלהם. . . בדיני גניבה ואונאה ועושיק ושכר שכיר ודיני השומרים כו' ודיני מקח וממכר". ומסיק וזלה"ק, "והיינו שתוכן הדינים דפ' משפטים ה"ז בכלל ז' מצות ב"נ".

ולפ"ז יש לומר דבו ביום שהתחיל יעקב לעבוד אצל לבן, מצד המצוה

של אותו זמן (כנ"ל מהרמב"ן) הי' מחוייב לעבוד ע"פ התנאים השייכים לזמן ההוא. אבל תירוץ זה אינו מבאר שיטת הרמב"ם (שעליו מדובר בלקו"ש חכ"ה הנ"ל) כי הרי הוא חולק על הרמב"ן בכל היסוד ההוא, עיין לכו"ש ח"ה וישלח א.

ואולי אפשר לומר בזה ע"פ המבואר בלקו"ש פ' נשא תנש"א שלפני מ"ת הי' חיוב לקיים מוצא שפתיו של אדם מכח סברת הדעת, על אף שלא הי' אז שום חיוב לקיים נדר או שבועה מצד דין תורה (או ז' מצות בני נח), ועיי"ש בארוכה.

ולפ"ז יש לומר שבאותו רגע שהתחייב יעקב כדיבורו לעבוד אצל לבן, "אעבדך שבע שנים" (בראשית כט, יח) וכן כל שאר השנים שהסכים כדיבורו לעבוד אצל לבן, בדרך ממילא התחייב לעבוד בכל האופנים השייכים למלאכה בין אדם לחבירו - בין פועל ובעה"ב - ובשום אופן לא הי' שייך לחזור ולעשות מלאכה בכח ולא בכל כחו או להיפך מצד ^{אגודת החכמים} "מוצא שפתי לא אשנה".

ומענין לענין באותו ענין, בלקו"ש ח"ה פ' ויגש א מובא פרש"י על הפסוק ובני שמעון וגו' בן הכנענית (בראשית מו, י) דכתב וזלה"ק, "בן הכנענית - בן דינה שנבעלה לכנעני כשהרגו את שכם לא היתה דינה רוצה לצאת עד שנשבע לה שמעון שישאנה".

ובקושיא החמישית שם וזלה"ק, "ע"פ דרך הפשט איז אחותו מן האם אסור אויך צו ב"נ, און וויבאלד אזוי איז קשה: ווי האט שמעון גענומען דינה'ן וואס זי איז אחותו (אויך) מן האם?" עכלה"ק.

והנה לכאורה ע"פ ביאור הנ"ל דלפני מ"ת הי' חיוב לקיים מוצא שפתיו וא"כ האיך פשוט כ"כ שלא ישאנה מצד אחותו מן האם כשיש לו חיוב אחר לקיים שבועתו שישאנה.

(ויומתק ע"פ הכלל דעשה דוחה לא תעשה, אף דאז לא הי' ציווי של עשה או לא תעשה, מ"מ ה"ה בהתאם לתוצאות).

ואולי יש לומר דהקושיא בשיחה היא, דהא גופא, האיך הכריחה דינה שישבע לה שמעון, והאיך בפועל נשבע שמעון לדינה שישאנה, כשיש איסור (גם לב"נ) על אחותו מן האם, וע"ז בא כל הביאור, ראה שם באריכות.

וכיון דאתינן להכי אולי אפשר לבאר עוד ענין שלכאורה תמוה:

בלקו"ש פ' נשא שם בכדי לבאר גדרי השבועה לפני מ"ת מקדים ומקשה מדוע הי' חייב אבימלך לקיים שבועתו לאברהם ויצחק הרי אז לא הי' ציווי בעניני שבועות ונדירים. וע"ז מבאר שהי' חיוב מצד כח סברת הדעת ש"מוצא שפתי לא אשנה".

ועיין בלקו"ש חי"ט פ' נצבים ב בשוה"ג להע' 7 שמביא ראי' משבועת אבימלך לאברהם ויצחק על זה שחל שבועת האבות על הדורות העתידין להיות. ועיי"ש היטב.

ובהשקפה ראשונה יש לדייק דאם לאבימלך הי' חיוב לקיים שבועתו לאברהם, ואותה שבועה הי' בתוקפה גם לדורות אחריו, א"כ מדוע הוצרך אבימלך לישבע עוד הפעם ליצחק בן אברהם?

ואולי יש לומר דקושיא זו מתרץ רש"י בפירושו על התורה:

על הפסוק ויאמרו ראו ראינו כי הי' הי' עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך (תולדות כו, כח), מעתיק רש"י בד"ה "תהי נא אלה בינותינו וגו'" ומפרש "האלה אשר בינותינו מימי אביך תהי גם עתה בינינו ובינך".

ומפורש בפירושו דאין הכוונה דנשבע אבימלך ליצחק שבועה חדשה מהשבועה שנשבע לאברהם, אלא שחידשו אותה שבועה שהי' קיימת בימי אברהם גם עתה. (ויש לומר דהי' אך ורק בכדי לחזק השבועה, ובפרט אחרי שגירשו את יצחק מארץ אבימלך, כמסופר בפסוקים לפני"ז). ולפי כל זה נמי מובן מה מכריח את רש"י בפירושו, ותוכן הפירוש, וכנ"ל.